

do večjih vsebinskih prekrivanj člankov, vsaj v isti številki ne; članki bi se morali bolj dopolnjevati. Zeleli bi tudi, da bi se študije ukvarjale s predmetom bolj poglobljeno, kot pa se (npr. Putanec z Vrančičevim slovarjem: jezikoslovna razlaga tega leksikološkega dela ostaja prevelik torzo). Prav tako bi bilo treba prispevke takega tipa, kot so Kursarjeve Zabilježke..., sestaviti pregledneje. Tiste redke fonetične, morfološke idr. opazke so preveč fragmentarne in se zato zgublajo v gradivu, a tudi gradivo je premalo sistematično razvrščeno. Kljub tem pripombam pa naj revijo kot tako toplo pozdravimo, in želimo ji, da bi še naprej tako ali celo boljše opravljala svoje poslanstvo.

Alenka Šivic-Dular,

Filozofska fakulteta, Ljubljana

Blaž Jurišić

RJEČNIK GOVORA OTOKA VRGADE, UPOREĐEN S NEKIM
ČAKAVSKIM I ZAPADNOSTOKAVSKIM GOVORIMA, II*

Ta slovar je sestavni del monografije o govoru otoka Vrgade, izšle že leta 1966 pri JAZU. Vrgada je manjši severnodalmatinski otok med Zadrom in Šibenikom. Za prebivalce se domneva, da so se preselili sem v XVI. st. iz Ravnih Kotarjev, bili pa so najverjetneje čakaveci (današnji štokavci Ravnih Kotarjev so se priselili kasneje). Čeprav vrgadski govor pozna vprašalni/oziralni zaimek *što* (tudi *zašto*, poleg *zač*), ga po drugih potezah uvrščajo med srednječakavske govore.

Slovar tega govora je bil napisan že leta 1954, odtlej ga je pisec le izpopolnjeval. Besede, ki jih upošteva, so bile zapisane v zadnjih petdesetih letih. Gradivo ni bilo zbirano sistematično, ampak kakor je pač nanese. Tako lotevanje se zdi na prvi pogled površno, a je na določeni stopnji leksikologije, tj. pri določenem številu že zbranih osnovnih leksemov, edino smiselno. kajti beseda je živa, a sproži jo govoreča potreba v določeni situaciji. Pri tem je pomemben tudi psihološki moment: kadar govoreči vedo, da jih kdo opazuje, njihova govorica ni več pristna, če sploh še hočejo govoriti.

Čeprav je pisec sam otočan, je upošteval le tisto gradivo, ki so ga potrdili zapisi s terena. Tako ravnanje mu je narekovala bojazen, da ne bi podajal nepristnega, saj ne živi več v tem, temveč v sorodnem okolju. Tako stališče vsekakor izpričuje odgovornost do svojega dela.

Slovar vsebuje okrog 8000 samostojnih gesel. Upošteva živo besedišče (starejši raziskovalci čakavščine so upoštevali le tisto, ki ga ni bilo najti pri Vuku), tj. podaja prerez vrgadskega govora. V njem se zrcali razgibana politična zgodovina tega otoka in njegovega zaledja, zato poleg slovanskega besednega gradiva najdemo tudi izposojenke. Največ je romanizmov (latinskih, italijanskih, beneških itd., pribl. 91%), grecizmov (pribl. 1%), madžarizmov (pribl. 0,5%), germanizmov (pribl. 1%), turcizmov (pribl. 3%), to na-

* Zagreb 1975, JAZU.

sprotuje trditvi, da jih na otokih skorajda ni) in evropeizmov (pribl. 0,5%). V zadnjih petdesetih letih pa je čutiti močnejši vpliv knjižne srbohrvaščine in zato se število novejših knjižnih srbohrvatizmov povečuje. Slovar ima tudi primerjalne ambicije. Pisec primerja vrgadsko besedje z besedjem drugih čakavskih govorov, pa tudi z zahodnoštokavskim. Ob ustreznih geslih je tudi navedeno, iz katerega tujega jezika naj bi bila beseda sprejeta. Prav ti dodatki slovarju dajejo pomen, ki presega zanimanje za vrgadski govor.

Kakšna je širša slavistična vrednost tega dela, ki se uvršča v čedalje številnejša prizadevanja te vrste po slovanskem svetu, je težko reči. Nedvomno pa je, da je to doslej najcelovitejši prikaz ne le govorce kakega dalmatinskega otoka, temveč besedja čakavskega narečja sploh, saj načrt Mateja Hrasteja za slovar čakavskih govorov na srednjedalmatinskih otokih žal ni bil uresničen. Precejšen del gradiva (posebno primerjalnega) je znan, a zaradi raztresenosti po revialnih prispevkih manj pregleden.

Naj navedem nekaj drobnih zanimivosti. Morda bi bil za študij pomen-skih razvojov zanimiv npr. pomen glagola *svititi* »gledati uporno očima« (poleg »loviti ribu na sviču«) in *usvititi* »zagledati se netremice« iz korena **svēt-* ali morda **svit-*, ki ga imamo v sln. *svet-loba*, *svit-ati se*; presenetljiv bi bil tudi pomen *matica* »ptičja samička«. Kot prav gotovo stare tvorbe, ohranjene le posamič po slovenskih jezikih, bi bilo treba omeniti časovni roditelj s kazalnim zaimkom *s6(j6)* v prvem delu: *sēgutra* < **sego ultra* »davi« pa tudi *sēga lita*, *se zime*; to se ujema z rus. *segodnja*. Besedotvorno je zanimiv npr. *isporāvan/ isporavan* »ispražnjen/prazan(sud)«, *isporaviti* »isprazniti«, katerega razmerja do sln. *pōren* »prazen«, *izpōrniti* »izprazniti« ni jasno, ali pa *viditi* »svidjeti se«, kjer *v-* morda ni nastal iz *sv-* (Jurišić nikjer ne omenja takega prehoda), *okalat* »obkoliti«, abstraktna samostalnika na *-ilo*: *debelilo* »debelost« in *grubilo* »grdota« (*Debelilo iznoāša devet grubilov* »debelost devetkratno ublaži grdoto«), ki se pridružujeta redkim tovrstnim. Zanimiva je tudi npr. istrska fraza *žabicu driti* »das Rückenblut brechen«, ki popolnoma ustreza slovenskemu *žabico tepsti/dreti*. — Jurišić je opazil hipokoristični tip na *-asti, -asta* (*lvasti-ōga: oni lvasti*, daj. *nōmu lvastomu*; *Jēlastōā-ē: nočas san onōj Jēlastōj svē kerpu na kerpu mečala na košūlju*). Pojav se mu zdi osamljen in ne pozna nobene vzporednice. Tak nepravi hipokoristik (nepravi zato, ker se ne uporablja kot ogovor, temveč le tedaj, kadar npr. »majka u obiteljskom i prijateljskom razgovoru osjećajno govori o svojoj djeci«) je v stavku zmeraj povezan s kazalnim zaimkom. Morda je tu priložnost, da opozorimo na presenetljivo oblikovno, funkcijsko in slogovno ujemanje s slovenskim narečnim (gorenj.) *ta Cirilast, ta Katrast(a)*, ki se tudi uporablja skupaj s kazalnim zaimkom; razlika je le v tem, da se zaimek pri nas ne sklanja zmeraj. Seveda ne trdim, da gre nujno za genetično sorodnost.

Slovar bodo s pridom lahko uporabljali tudi tisti, ki se ukvarjajo z vprašanji dalmatskoromanskega substrata in adstrata. Morda jih bo prav zaradi številnih glasoslovnih sprememb v izposojenkah (npr. *šalvadigo* < it. *salvatico*, *coārza* < it. *sargia, saluc* < it. *sollazo*) spodbudil k novim raziskavam.

Alenka Sivic-Dular
Filozofska fakulteta, Ljubljana